

“MAYIZ YEMAGAN XOTIN” HIKOYASIDA KINOYANING BADIY VA IJTIMOY IFODASI (ABDULLA QAHHOR)

Zayniddinov Ma’rufjon Farxodjon o’g’li

Samarqand davlat chet tillar instituti o'qituvchi

marufzayniddinov7@gmail.com

+99890.477-26-94

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15847474>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Abdulla Qahhorning “Mayiz yemagan xotin” hikoyasi asosida kinoyaning badiiy va ijtimoiy ifoda vositasi sifatidagi o’rni tahlil qilinadi. Hikoya voqeasi oddiy ayolning o’zini halol ko’rsatishga urinishi atrofida qurilgan bo’lsa-da, unda jamiyatdagi ikkiyuzlamachilik, soxta halollik va tashqi ko’rinish bilan yashash muammolari kinoyaviy tarzda ochib berilgan. Muallif xalqona tilda, kulgili vaziyatlar orqali jiddiy ijtimoiy tanqidni amalga oshiradi. Asarda kinoya vositasida jamiyatdagi axloqiy qadriyatlarning sun’iylashuvi, gap bilan amal orasidagi tafovut fosh etiladi. Qahhorning sodda, ammo mazmunli uslubi kinoyaning ta’sirchanligini kuchaytirib, o’quvchini mustaqil xulosa chiqarishga chorlaydi.

Kalit so’zlar: Abdulla Qahhor, Mayiz yemagan xotin, kinoya, satira, istehzo, ayol obrazi, xalqona til, ijtimoiy tanqid, axloqiy muammo, badiiy ifoda.

Аннотация: В данной статье анализируется роль иронии как художественного и социального выразительного средства на примере рассказа «Жена, которая не ела изюма» Абдуллы Каххара. Несмотря на то, что сюжет построен вокруг женщины, стремящейся показать свою честность, в произведении иронически раскрываются такие социальные проблемы, как двуличие, показная порядочность и жизнь напоказ. Автор с помощью народного языка и комических ситуаций осуществляет серьёзную социальную критику. Через иронию демонстрируется искусственность нравственных ценностей в обществе и разрыв между словами и делами. Простой, но содержательный стиль Каххара усиливает выразительность иронии, побуждая читателя к самостоятельным выводам.

Ключевые слова: Абдулла Каххар, Жена, которая не ела изюма, ирония, сатира, сарказм, женский образ, народный язык, социальная критика, моральная проблема, художественное выражение.

Annotation: This article analyzes the role of irony as an artistic and social means of expression in Abdulla Qahhor’s short story “*The Woman Who Didn’t Eat Raisins.*” Although the story revolves around a woman trying to present herself as honest, it ironically exposes issues such as hypocrisy, false morality,

and living for appearances. The author employs colloquial language and humorous situations to deliver serious social criticism. Through irony, the artificiality of moral values in society and the gap between words and actions are revealed. Qahhor's simple yet meaningful style enhances the impact of irony, encouraging the reader to draw independent conclusions.

Key words: Abdulla Qahhor, The Woman Who Didn't Eat Raisins, irony, satire, sarcasm, female character, folk language, social criticism, moral issue, literary expression.

O'zbek adabiyotining zabardast vakili Abdulla Qahhor o'zining o'tkir kuzatuvchanligi, ijtimoiy muammolarni badiiy vositalar orqali ta'sirli yoritishi bilan adabiy tanqid maktabining asoschilaridan biri hisoblanadi. Yozuvchining hikoyalarda kinoya, istehzo va xalqona obrazlar vositasida inson xarakteri, jamiyatdagi muammolar va axloqiy buzilishlar mahorat bilan aks ettirilgan. Shunday asarlardan biri — "Mayiz yemagan xotin" hikoyasidir. Mazkur maqolada hikoyadagi kinoyaviy uslub, badiiy tasvir, ayol obrazi va muallifning ijtimoiy-tanqidiy pozitsiyasi tahlil qilinadi. Hikoya bir qarashda oddiy — mayiz yemaganini ta'kidlab yuradigan ayol haqida. Biroq bu syujet orqali yozuvchi chuqur ijtimoiy qatlamlarni ochib beradi. "Mayiz yemagan xotin" hikoyasi ayol obrazining tilidan berilgan bo'lib, voqealar uning o'zini halol, pok, e'tiqodli inson sifatida ko'rsatishga urinishlari orqali yoritiladi. Ayol doimiy ravishda "Men mayiz yemaganman" deya o'zini boshqa ayollardan ustun qo'yishga harakat qiladi. Aslida esa bu da'volarning ortida ikkiyuzlamachilik, riyokorlik va soxta or-nomus yashiringan. Muallif hikoyada bu holatlarni bevosita tanqid qilmaydi. Aksincha, xalqona til, yumor va badiiy kinoya orqali o'quvchini o'ylantiradi. Bu esa Qahhorning yozuvchilik mahoratini va kinoyadan foydalana olish uslubini ko'rsatadi. Ayol obrazi bu yerda shunchaki bir xotinning emas, balki jamiyatdagi o'zini "halol" ko'rsatishga intilayotgan, ammo botini boshqa bo'lgan kishilarning umumiy timsoli sifatida talqin etiladi. Uning "mayiz yemaganlik" da'vosi, aslida, o'zini oqlash va yashirish vositasiga aylangan. Muallif bu ayolni yomonlamaydi, unga achinmaydi ham — uni ochiqcha tanqid qilmaydi, balki o'quvchini bu xotinning gaplari va harakatlari orqali o'zi xulosa chiqarishga undaydi. Bu — Qahhor uslubining o'ziga xos kinoyaviy kuchidir. Hozuvchi kinoyani insoniy fe'l-atvorni ochish, jamiyatdagi riyokorlikni tanqid qilish vositasi sifatida qo'llagan. Ayol obrazi bu yerda jamiyatdagi ma'lum bir ijtimoiy qatlamning timsoli sifatida berilgan. U o'zini "halol", "pok"¹ deb taqdim etadi, ammo amalda bu sifatlarni o'zida namoyon qilmaydi. Bu orqali muallif gap va amal orasidagi tafovutni

---

¹ Abdulla Qahhor "Anor" Qissa va Hikoyalar Toshkent –2012 89-b

tanqid qiladi. Shu bilan birga, bunday obraz orqali u axloqiy qadriyatlarining jamiyatda sun'iy lashib borayotganiga e'tibor qaratadi. Yozuvchining bu yerda ishlatgan tili — sodda, xalqona, ammo mazmunan juda chuqur. Oddiy so'zlar, takroriy iboralar va obrazli ifodalar orqali muallif kinoyaning ta'sirchanligini nafaqat oshiribgina balki nafaqat ijtimoiy tanqid, balki o'quvchiga estetik zavq beruvchi asar sifatida ham baholanadi. Yozuvchi kinoyani nafrat yoki qahr bilan emas, balki muloyim istehzo bilan, ma'naviy saboq tarzida ishlatgan. Natijada, asar o'quvchida achchiq kulgi uyg'otadi, ammo bu kulgi orqasida chuqur o'y, mulohaza yotadi. Qahhorning tili — oddiy, xalqona, ammo semantik jihatdan chuqur. U "Mayiz yemagan xotin"²da ham oddiy so'z va iboralar orqali achchiq haqiqatlarni ochib beradi. Xususan:

- takroriy gaplar,
- soxta halollikni oshkora qilish,
- jamiyatdagi "gap bilan yashash" holatlari — bularning barchasi kinoyaning samarali vositalari sifatida xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Qahhorning "Mayiz yemagan xotin" hikoyasi — o'zbek nasrida kinoyaning qanday ta'sirli vosita bo'la olishini ko'rsatadigan yorqin namunalardan biridir. Bu hikoya orqali yozuvchi jamiyatdagi axloqiy ikkiyuzlamachilik, soxta halollik, ko'rinishdagi oriyat va gap bilan yashash sindromini tanqid qiladi. Asar o'ziga xos uslub, sodda, lekin chuqur ma'no, va xalqona tasvir vositalari orqali o'quvchining tafakkurini uyg'otadi. Muallifning bunday mulohazali, istehzoli yondashuvi uni o'zbek adabiyotining yetuk kinoyachilaridan biriga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdulla Qahhor "Anor" Qissa va Hikoyalar G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi Toshkent –2012
2. Qahhor, A. (2009). Tanlangan asarlar (3 jildlik). 1-jild. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
3. Rajabov, A. (2012). O'zbek adabiyotida kinoya va istehzo. Toshkent: Fan nashriyoti.
4. Qo'chqorov, A. (2010). Adabiy tahlil asoslari. Toshkent: Yozuvchi nashriyoti.
5. [https:// wikipedia .uz](https://wikipedia.uz)

---

² Abdulla Qahhor "Anor" Qissa va Hikoyalar Toshkent –2012 86-b